

JOURNAL CLUB

Journal Club là chuyên mục của Y học sinh sản, nhằm giới thiệu đến độc giả các bài báo, đề tài quan trọng xuất hiện trên y văn trong thời gian gần đây.

PHÂN LOẠI RỐI LOẠN PHÓNG NOÃN THEO FIGO 2022

Munro, MG, Balen, AH, Cho, SH, et al. The FIGO ovulatory disorders classification system. *Int J Gynecol Obstet.* 2022; 159: 1- 20. DOI: 10.1002/ijgo.14331

BS. Nguyễn Huỳnh Như Phương, BS. Nguyễn Khánh Duy, BS. Nguyễn Thị Kim Mai
– Đại học Y Dược TP HCM

TỔNG QUAN

Rối loạn chức năng phóng noãn là tình trạng phổ biến, đặc biệt ở những phụ nữ ở hai đầu độ tuổi sinh sản, thường liên quan đến rối loạn chức năng của trục hạ đồi – tuyến yên – buồng trứng. Rối loạn phóng noãn có thể xảy ra thỉnh thoảng hoặc kéo dài, gây nên sự thay đổi tính chất kinh nguyệt từ đó ảnh hưởng nghiêm trọng đến chất lượng cuộc sống và chức năng sinh sản của người phụ nữ (FIGO, 2022). Phân nhóm rối loạn phóng noãn dựa trên hoạt động của estrogen nội sinh được công bố đầu tiên bởi Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) vào năm 1973 và sửa đổi bổ sung vào năm 1976. Tuy nhiên phân loại này dựa trên các xét nghiệm đã lỗi thời và không còn được sử dụng (xét nghiệm nồng độ estrogen và gonadotropins trong nước tiểu). Năm 2014, Viện Y tế và Chất lượng Điều trị Quốc gia Anh (NICE) chia rối loạn phóng noãn thành 3 nhóm dựa vào nồng độ hormone và đây là phân loại rối loạn phóng noãn được sử dụng phổ biến cho đến thời điểm gần đây, cụ thể:

- Nhóm I: Suy trung tâm, biểu hiện bởi nồng độ gonadotropin thấp lẫn nồng độ estrogen thấp.
- Nhóm II: Rối loạn chức năng hạ đồi – tuyến yên, biểu hiện bởi nồng độ estrogen và gonadotropin trong giới hạn bình thường. Hội chứng buồng trứng đa nang chiếm phần lớn nhóm này.
- Nhóm III: Suy buồng trứng. Nồng độ estrogen

thấp còn nồng độ gonadotropin thì cao.

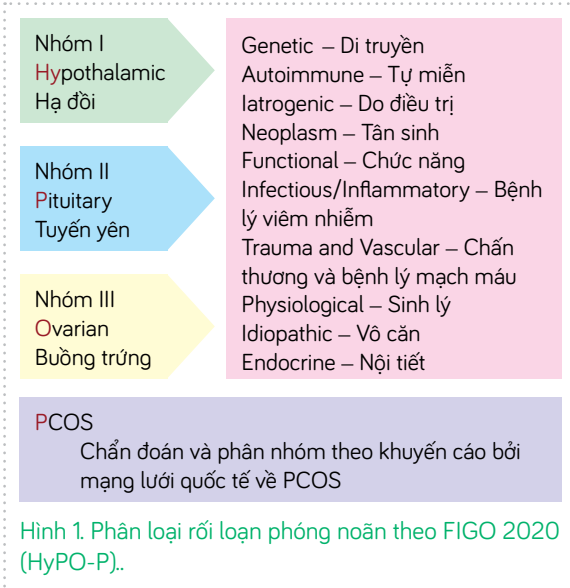
Mặc dù trải qua nhiều chỉnh sửa nhưng những phân loại này vẫn còn nhiều hạn chế. Sau gần 50 năm kể từ phân loại đầu tiên của WHO, đã có những hiểu biết đáng kể về sinh lý, sinh lý bệnh của rối loạn phóng noãn, và những cải tiến trong kỹ thuật xét nghiệm, phân tích di truyền. Bên cạnh đó việc quản lý, nghiên cứu, giảng dạy về bệnh lý này vẫn đang bị cản trở do thiếu một hệ thống phân loại rõ ràng, hiệu quả và được quốc tế công nhận. Do đó, cần phải có một phân loại mới toàn diện và cập nhật hơn. Bài viết trình bày phân loại rối loạn phóng noãn theo FIGO (2022).

PHÂN LOẠI RỐI LOẠN PHÓNG NOÃN THEO FIGO 2022

Phân loại rối loạn phóng noãn theo FIGO (2022) được xây dựng dựa trên đồng thuận bởi các chuyên gia với nhiều vai trò khác nhau như nhà quản lý, nhà lâm sàng, nhà nghiên cứu, giảng viên, đại diện cho những tổ chức và hiệp hội uy tín trong chuyên ngành sản phụ khoa trên khắp thế giới. Sau 5 vòng đồng thuận Delphi và 2 vòng thảo luận trực tiếp bởi các chuyên gia, FIGO chia rối loạn phóng noãn thành 3 cấp bậc và 4 nhóm nguyên nhân, cụ thể cấp bậc đầu tiên rối loạn phóng noãn được chia thành 4 nhóm nguyên nhân theo vị trí giải phẫu (HyPO-P), gồm:

- Nhóm I: Hypothalamic (hạ đồi).
- Nhóm II: Pituitary (tuyến yên).
- Nhóm III: Ovarian (buồng trứng).
- Nhóm IV: PCOS (hội chứng buồng trứng đa nang). Do PCOS ảnh hưởng đến 8 – 13% phụ nữ trong độ tuổi sinh sản, và cơ chế bệnh sinh phức tạp nên được phân ra một nhóm riêng so với các nguyên nhân từ hệ trục hạ đồi – tuyến yên – buồng trứng.

Cấp bậc thứ hai giúp định hướng nguyên nhân cho bất thường đã biết hoặc nghi ngờ ở nhóm I – III theo chỉ dẫn của từ viết tắt GAIN-FIT-PIE (hình 1) và được trình bày chi tiết ở bảng 1. Riêng nhóm PCOS chẩn đoán và phân nhóm theo khuyến cáo bởi mạng lưới

Bảng 1. Phân loại rối loạn phóng noãn theo FIGO 2022.

	Bậc I	Bậc II	Bậc III	
Hypothalamic (Hạ đồi)			Hội chứng Kallman	
	Genetic - Di truyền		Đột biến gen Khác	
	Autoimmune - Tự miễn			
	Iatrogenic - Do thầy thuốc		Do thuốc Do xạ trị Phẫu thuật	
	Neoplasm - U		U sọ hầu (Craniopharyngioma) U thần kinh đệm (Glioma) Khác	
	Functional - Chức năng		Dậy thì muộn Stress Liên quan đến thay đổi cân nặng Gắng sức	
	Infectious/ Inflammatory Bệnh lý viêm nhiễm		Sarcoid Lao Khác	
	Trauma and Vascular - Chấn thương và bệnh lý mạch máu		Chấn thương đầu	
	Physiological - Sinh lý		Thai kỳ Cho con bú Khác	
	Idiopathic - Vô căn			
	Endocrine - Nội tiết		Rối loạn chức năng tuyến giáp Cường androgen (không phải PCOS) Bệnh và hội chứng Cushing Khác	
	Pituitary (Tuyến yên)			Suy giáp
		Genetic - Di truyền		Đa hình thụ thể Khác
		Autoimmune - Tự miễn		
		Iatrogenic - Do thầy thuốc		Do thuốc Do xạ trị Phẫu thuật Khác
Neoplasm - U			U tuyến yên bài tiết U tuyến yên không bài tiết	
Functional - Chức năng			Mất đỉnh LH	
Infectious/ Inflammatory Bệnh lý viêm nhiễm			Sarcoid Lao Khác	
Trauma and Vascular - Chấn thương và bệnh lý mạch máu			Hội chứng Sheehan CVA Chấn thương đầu Khác	
Physiological - Sinh lý			Tăng prolactin máu (thai kỳ)	
Idiopathic - Vô căn				
Endocrine - Nội tiết		Tăng prolactin máu Nhược giáp		

quốc tế về PCOS. Cấp bậc thứ ba giúp xác định nguyên nhân cụ thể gây ra hoặc góp phần gây rối loạn phóng noãn.

Một vài ca lâm sàng được FIGO giới thiệu nhằm minh họa cho phân loại mới gồm: một phụ nữ kinh không đều, có chảy sữa non, tăng prolactin máu và MRI phát hiện u tuyến yên sẽ được phân nhóm II – N (U tuyến yên), hay một phụ nữ với kinh không đều, rụng lông mức độ trung bình, siêu âm thấy buồng trứng một bên to ≥ 10 ml hoặc có hơn 20 nang noãn mà không có nang vượt trội hay hoàng thể sẽ được phân nhóm IV – PCOS.

Mặc dù cũng có những hạn chế như việc phân loại thành các cấp bậc này đòi hỏi các bác

sĩ lâm sàng phải thực hiện các xét nghiệm phù hợp để xác định vị trí và cơ chế góp phần gây ra rối loạn phóng noãn. Tính chính xác trong việc xác định vị trí giải phẫu và cơ chế sinh bệnh học sẽ thay đổi tùy theo nguyên nhân và các nguồn lực có sẵn của cơ sở. Tuy nhiên hệ thống phân loại rối loạn phóng noãn mới của FIGO năm 2022 giúp chuẩn hóa, tạo điều kiện thuận lợi trong chẩn đoán, quản lý rối loạn phóng noãn cũng như trong nghiên cứu lâm sàng và giảng dạy. Phân loại rối loạn phóng noãn của FIGO được sự ủng hộ của nhiều quốc gia, tổ chức và chuyên gia về rối loạn phóng noãn và được kỳ vọng sẽ trở thành nền tảng chung cho toàn thế giới (FIGO, 2022).

Bảng 1. Phân loại rối loạn theo FIGO 2022 (tiếp theo).

Bảng 1. Phân loại rối loạn theo FIGO 2022 (tiếp theo).		
Bậc I	Bậc II	Bậc III
Ovarian (Buồng trứng)	Genetic - Di truyền	Hội chứng Turner Rối loạn tạo tuyến sinh dục khác
	Autoimmune - Tự miễn	Kháng buồng trứng
		Đa tuyến nội tiết tự miễn (Autoimmune polyglandular) Khác
	Iatrogenic - Vô căn	Do thuốc
		Do xạ trị
		Phẫu thuật Mạch máu
	Neoplasm - U	Lành tính
		Ác tính
	Functional - Chức năng	Nang hoàng thể không vỡ (Luteinized unruptured follicle, LUF)
		Hoàng thể lệch pha (Luteal out of phase, LOOP) Khác
	Infectious/ Inflammatory Bệnh lý viêm nhiễm	Vi khuẩn
		Virus
		Khác
	Trauma and Vascular - Chấn thương và bệnh lý mạch máu	Phẫu thuật
Physiological - Sinh lý	Mãn kinh	
Idiopathic - Vô căn	Suy buồng trứng vô căn	
Endocrine - Nội tiết		

Bậc I	Bậc II	Bậc III
PCOS	Theo hướng dẫn của ESHRE/ASRM	Tiêu chuẩn Rotterdam - 2 trên 3: – 1. Rối loạn chu kỳ kinh nguyệt - hoặc vô kinh hoặc kinh không thường xuyên hoặc kinh không đều; – 2. Cường androgen; – 3. Hình ảnh buồng trứng đa nang.
		Nhiều kiểu hình. Đa yếu tố với những nguyên nhân và giả thuyết khác nhau về cơ chế bệnh sinh và di truyền.
		Đối với trẻ vị thành niên với các đặc điểm của PCOS nhưng không thỏa tiêu chuẩn chẩn đoán, tái đánh giá lại trước hoặc khi trưởng thành đầy đủ về chức năng sinh sản (8 năm sau khi có kinh).